

Creative Audiovisual Lab
for the promotion of
critical thinking and
media literacy

Προτάσεις Πολιτικής

Πακέτο Εργασίας 5, Παραδοτέο 5.3

All Digital
8-18-2023

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.
PROJECT NUMBER: 621357-EPP-1-2020-1-BE-EPPKA3-IPI-SOC-IN
PROJECT TITLE: Creative Audiovisual Lab for the promotion of critical thinking and media literacy

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	2
Αποσαφήνιση της έννοιας των μέσων επικοινωνίας και του οπτικοακουστικού γραμματισμού	3
Το έργο CrAL	5
Προτάσεις Πολιτικής	6
• Ενσωμάτωση του γραμματισμού στα οπτικοακουστικά μέσα στην τυπική και στη μη τυπική εκπαίδευση χρησιμοποιώντας μια ποικιλία προσεγγίσεων	7
• Υποστήριξη της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών/εκπαιδευτριών για την ενίσχυση, του γραμματισμού χωρίς αποκλεισμούς στα μέσα επικοινωνίας, της κριτικής σκέψης και της ενεργούς συμμετοχής στα κοινά	8
• Οι πρωτοβουλίες και τα προγράμματα για την παιδεία στα μέσα επικοινωνίας θα πρέπει να προωθούν ενεργά την κοινωνική ένταξη.....	9
• Η ενθάρρυνση της συνεργασίας με γονείς και μέλη της κοινότητας, δίνοντας έμφαση στην τοπική υποστήριξη, για την αντιμετώπιση παγκόσμιων προκλήσεων.....	9
• Παροχή ευκαιριών στους νέους και στις νέες ώστε να γίνουν ενεργοί ψηφιακοί πολίτες/ενεργές ψηφιακές πολίτιδες που μπορούν να συμμετέχουν θετικά και υπεύθυνα στην κοινωνία, τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός σύνδεσης.....	10
Συμπεράσματα	11
Βιβλιογραφικές αναφορές	12

“Literacy has never been more necessary for development; it is key to communication and learning of all kinds and a fundamental condition of access to today’s knowledge societies.”

UNESCO (2013)

Εισαγωγή

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, σημαντικές αλλαγές στη ψηφιακή τεχνολογία έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο με τον οποίο οι νέες και οι νέοι αντιλαμβάνονται τον κόσμο, αλληλοεπιδρούν με τα άλλα άτομα και βλέπουν τον εαυτό τους. Αυτός ο ψηφιακός μετασχηματισμός έχει δημιουργήσει ένα εικονικό περιβάλλον όπου νεαρά άτομα, οι λεγόμενοι «ψηφιακοί ιθαγενείς», εκτίθενται συνεχώς σε οπτικοακουστικό περιεχόμενο, αλληλοεπιδρώνοντας στο διαδίκτυο. Ωστόσο, αυτό έχει οδηγήσει σε ένα περιβάλλον όπου οι νέες/ νέοι καταναλώνουν κυρίως ψυχαγωγικό περιεχόμενο μέσα από ψηφιακά μέσα, χωρίς να στοχάζονται κριτικά πάνω σε τι συμβάλλει στην ανάπτυξη της προσωπικής τους ταυτότητας. Η συνεχής έκθεση σε μια ποικιλία οπτικοακουστικών ερεθισμάτων, ενισχύει έμμεσα τις δεξιότητές τους στην κατανόηση της οπτικής γλώσσας. Δυστυχώς, αν και υπάρχει εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες, πολλές νέες/ πολλοί νέοι εξακολουθούν να στερούνται επαρκών δεξιοτήτων ψηφιακού γραμματισμού, πράγμα που σημαίνει ότι μπορεί εύκολα να ξεγελαστούν από οπαδικές, μεροληπτικές ή ψεύτικες ειδήσεις. Έτσι, η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και της αντίληψης του πως λειτουργούν τα μέσα επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών/ μαθητριών μπορεί να τους βοηθήσει να κατανοήσουν καλύτερα τον κόσμο στον οποίο ζουν και να εκφράσουν υπεύθυνα τη φωνή τους στο διαδίκτυο (online) και εκτός αυτού (offline).

Αποσαφήνιση της έννοιας των μέσων επικοινωνίας και του οπτικοακουστικού γραμματισμού

Οι έννοιες της πληροφόρησης και του ψηφιακού γραμματισμού δεν είχαν ενιαίο περιεχόμενο στο παρελθόν (Camarero, Fedorov, Levitskaya , 2018· Pérez-Rodríguez, et al. 2019). Ωστόσο, το 2014, η UNESCO τα συμπεριέλαβε σε μια ενιαία κατηγορία ικανοτήτων, γνώσεων και συμπεριφορών που είναι απαραίτητες για την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη: τον **γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας**. Αυτή η προσέγγιση αναγνωρίζει τον κρίσιμο ρόλο που παίζουν τα μέσα ενημέρωσης και οι πληροφορίες στην καθημερινή μας ζωή. Ενσωματώνει την ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, καθώς επιτρέπει στα άτομα να κατανοούν τις λειτουργίες των μέσων ενημέρωσης και άλλων παρόχων πληροφορίας, να αξιολογούν κριτικά το περιεχόμενό τους και να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις ως χρήστες/ χρήστριες και παραγωγοί τόσο της πληροφορίας αλλά και του περιεχομένου.

Media literacy is the ability to access the media, to understand and critically evaluate different aspects of the media and media contexts, and to create communications in a variety of contexts.

European Commission

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας ως την «ικανότητα πρόσβασης στα μέσα ενημέρωσης, της κατανόησης και κριτικής αξιολόγησης διαφορετικών πτυχών των μέσων και πλαισίων καθώς και της δυνατότητας δημιουργίας επικοινωνίας σε ποικίλα πλαίσια» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007; 2023). Ο γραμματισμός στα μέσα αναφέρεται σε διαφορετικές μορφές μέσων και περιεχομένου, συμπεριλαμβανομένων των ταινιών και της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου, της μουσικής, του τύπου, του Διαδικτύου και κάθε είδους ψηφιακής τεχνολογίας που έχει σχεδιαστεί για επικοινωνία. Έτσι, μπορεί να κυμαίνεται από απλό κείμενο έως πολύπλοκες μορφές εικονικής πραγματικότητας. Ωστόσο, ένα από τα μέσα που γνώρισε σημαντικές εξελίξεις και που θα συνεχίσει να αναπτύσσεται στο εγγύς μέλλον είναι **το οπτικοακουστικό**. Ο γραμματισμός στα μέσα καλύπτει μια σύνθετη διαδικασία μάθησης που περιλαμβάνει δεξιότητες και ικανότητες που πρέπει απαραίτητα να περιλαμβάνουν την ικανότητα δημιουργίας οπτικοακουστικού περιεχομένου (Camarero, Fedorov, Levitskaya, 2018).

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η οπτικοακουστική μορφή, είναι η πιο διαδεδομένη στην επικοινωνία και την πληροφόρηση, το ειδικό βάρος και η σημασία αυτής της μορφής, καθώς και η ανάγκη να μάθουμε τη χρήση της ως εργαλείο τόσο με στόχο την προσωπική ανάπτυξη όσο και για τη θετική κοινωνική αλλαγή, είναι μεγάλη. Όταν τα οπτικοακουστικά μέσα χρησιμοποιούνται σωστά στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, υπάρχουν διάφορα οφέλη που προκύπτουν τόσο από τη δυνατότητα τέτοιων μέσων να προσεγγίσουν μεγαλύτερο κοινό όσο και από την αποτελεσματικότητα αυτής της μορφής επικοινωνίας στη μετάδοση ενός μηνύματος ή μιας πληροφορίας. Επομένως, **η εκπαίδευση στη σωστή χρήση του οπτικοακουστικού περιεχομένου είναι απαραίτητη**. Η εισαγωγή οπτικοακουστικού περιεχομένου τόσο στην τυπική όσο και στη μη τυπική εκπαίδευση είναι ένα απαραίτητο εργαλείο για να διασφαλιστεί ότι οι νέοι/ νέες έχουν τις δεξιότητες που χρειάζονται για να ζήσουν και να αναπτυχθούν στη ψηφιακή εποχή, δεξιότητες που θα τους προστατέψουν από τις απειλές που θέτει η παραπληροφόρηση.

Η κρίσιμη φύση του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας και η ανάγκη ενίσχυσης και ανάπτυξης του έχει αναγνωρισθεί σε διάφορα στρατηγικά έγγραφα σε επίπεδο ΕΕ, όπως το Σχέδιο Δράσης για την Ευρωπαϊκή Δημοκρατία (EDAP), το Σχέδιο Δράσης για τα Μέσα και Οπτικοακουστικά μέσα (MAAP) και την Ψηφιακή Εκπαίδευση. Σχέδιο Δράσης (ΔΕΑΠ).

Το έργο CrAL

Το έργο CrAL- Creative Audiovisual Lab for The Promotion of Critical Thinking and Media Literacy - αντιμετωπίζει την ανάγκη εκπαίδευσης στα μέσα επικοινωνίας και κριτικής σκέψης μεταξύ των νέων (14 – 19 ετών) παρέχοντάς τους τις απαραίτητες ικανότητες και δεξιότητες αναστοχασμού πάνω σε πολυμεσικό περιεχόμενο, τόσο εντός όσο και εκτός διαδικτύου. Στόχος είναι η δημιουργία οπτικοακουστικού υλικού βασισμένο σε πραγματικό, σοβαρό και συγκεκριμένο περιεχόμενο.

Το έργο βασίζεται στην καλή πρακτική «Δημιουργική οπτικοακουστική γραφή και ανάγνωση» που αναπτύχθηκε ως αποτέλεσμα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο Εργαστήριο Εικόνας και Δημιουργικής Γραφής του Πανεπιστημίου «La Sapienza» της Ρώμης από τους Annio Gioacchino Stasi και Mery Tortolini . Το έργο υλοποιήθηκε σε διάστημα 36 μηνών (2021 – 2023), κατά το οποίο συνεργάστηκαν 7 εταίροι από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες. Οι εταίροι του έργου είναι η ALL DIGITAL από το Βέλγιο, το Κέντρο Τεχνικού Πολιτισμού Rijeka στην Κροατία, το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο στην Ελλάδα, το Istituto Centrale per I Beni Sonorie Audiovisivi στην Ιταλία, η European Grants International Academy στην Ιταλία, η Association Langas i ateit στη Λιθουανία, και το Universitat Autònoma de Barcelona στην Ισπανία.

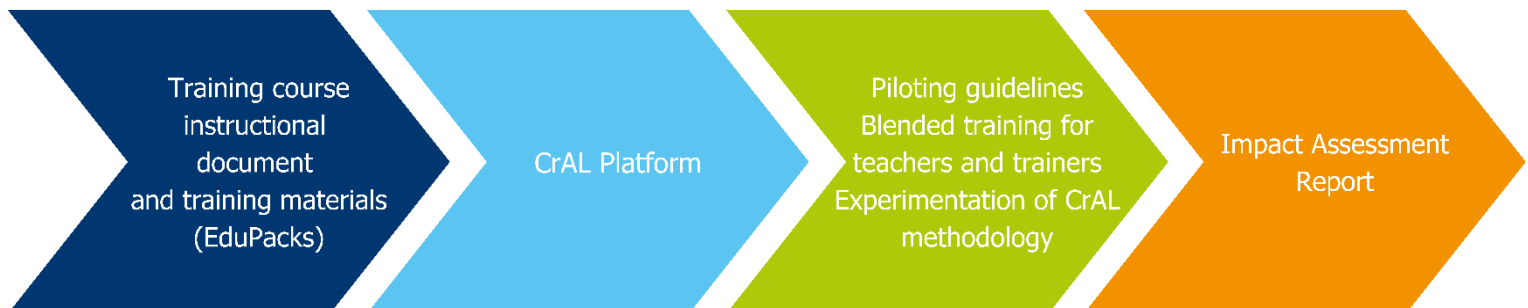
Το κόνσεπτ πίσω από τη μεθοδολογία CrAL βασίζεται στην ιδέα ότι, προκειμένου να αλλάξει ο ρόλος των νέων από παθητικούς σε ενεργούς καταναλωτές/ ενεργές καταναλώτριες περιεχομένου τόσο online όσο και offline πρέπει να ενισχυθούν οι δεξιότητες κριτικής σκέψης μπρος σε κάθε είδους περιεχόμενο. Για να επιτευχθεί αυτό το αποτέλεσμα, οι νέοι/ νέες πρέπει να είναι ταυτόχρονα και δημιουργοί περιεχομένου οπτικοακουστικών μέσων. Έτσι, το έργο CrAL εφάρμοσε τη μάθηση μέσω της πράξης, μια μεθοδολογία βασισμένη στο σχεδιασμό και την παραγωγή οπτικοακουστικού περιεχομένου, όπου οι νέοι/ νέες είναι ενεργοί πρωταγωνιστές/ πρωταγωνίστριες της διαδικασίας δημιουργίας περιεχομένου για τα μέσα.

Επιπλέον, το έργο CrAL είχε στόχο να ενισχύσει τις γνώσεις των δασκάλων και των καθηγητών/ καθηγητριών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που εργάζονται σε μη τυπικά περιβάλλοντα σχετικά με τον τρόπο εκπαίδευσης των μαθητών/ μαθητριών τους στη δημιουργική οπτικοακουστική ανάγνωση, γραφή και παραγωγή για να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους στα μέσα επικοινωνίας και την κριτική σκέψη. Για να αυξηθεί η διάδοση του έργου CrAL σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, γονείς και μέλη της κοινότητας συμμετείχαν επίσης στο έργο ως ενεργοί πρωταγωνιστές/ ενεργές πρωταγωνίστριες.

Προτάσεις Πολιτικής

Οι Προτάσεις Πολιτικής που παρουσιάζονται παρακάτω βασίζονται στο σύνολο της υλοποίησης και των αποτελεσμάτων του έργου CrAL. Αρχικά, οι εταίροι προσαρμόσαν την καλή πρακτική «Δημιουργική οπτικοακουστική γραφή και ανάγνωση» στα εθνικά τους πλαίσια, σχεδιάζοντας το μοντέλο για τη δημιουργία Δημιουργικών Οπτικοακουστικών Εργαστηρίων. Αυτό έγινε μέσω της δημιουργίας του σχετικού Μαθήματος, του εκπαιδευτικού υλικού (EduPacks), της Διαδικτυακής Πλατφόρμας CrAL και των Κατευθυντήριων Οδηγιών για την πιλοτική εφαρμογή. Στη συνέχεια, η μεθοδολογία CrAL εφαρμόστηκε σε πέντε εθνικά πλαίσια (Κροατία, Ελλάδα, Ιταλία, Λιθουανία και Ισπανία) και δημιουργήθηκε η Έκθεση Εκτίμησης Αποτελεσμάτων για την αξιολόγηση της μεθοδολογίας που προέκυψε και την δημιουργία ενός σαφούς πλαισίου για τις Προτάσεις Πολιτικής.

Η πιλοτική εφαρμογή της μεθοδολογίας CrAL πραγματοποιήθηκε από τον Νοέμβριο του 2022 έως τον Ιούνιο του 2023 και αποτελούνταν από δύο μέρη. Αρχικά, οι δάσκαλοι και οι εκπαιδευτές/ εκπαιδευτρίες εκπαιδεύτηκαν για την υλοποίηση των Δημιουργικών Οπτικοακουστικών Εργαστηρίων. Αυτό έγινε μέσω ενός συνδυασμένου μαθήματος (διαδικτυακά και πρόσωπο με πρόσωπο) σε 10 ενότητες που καλύπτουν τεχνικές, ψηφιακές και δημιουργικές δεξιότητες. Στη συνέχεια, εκπαιδευμένοι δάσκαλοι/ εκπαιδευμένες δασκάλες και εκπαιδευτές/ εκπαιδευτρίες εργάστηκαν με τους μαθητές/ τις μαθήτριες τους για την παραγωγή οπτικοακουστικού περιεχομένου σε επιλεγμένα θέματα ενδιαφέροντα για αυτούς και σημαντικά για την κοινωνία σήμερα .

Η «πανταχού παρούσα» πληροφορία, τα μέσα ενημέρωσης, το Διαδίκτυο απαιτεί μεγαλύτερη έμφαση στην ενδυνάμωση των νέων διασφαλίζοντας ότι διαθέτουν τις δεξιότητες, τις στάσεις και τις γνώσεις που απαιτούνται για να εμπλακούν κριτικά με όλους τους παρόχους πληροφορίας καθώς και με τις πηγές των μέσων ενημέρωσης (UNESCO, 2013).

Οι παρούσες Προτάσεις Πολιτικής αποσκοπούν στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για την ενίσχυση των δεξιοτήτων του κριτικού οπτικοακουστικού γραμματισμού μεταξύ των νέων, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να περιηγηθούν στον περίπλοκο κόσμο των μέσων ενημέρωσης διαθέτοντας τις απαραίτητες ικανότητες και αυτοπεποίθηση.

- **Ενσωμάτωση του γραμματισμού στα οπτικοακουστικά μέσα στην τυπική και στη μη τυπική εκπαίδευση χρησιμοποιώντας μια ποικιλία προσεγγίσεων**

Η χρήση οπτικοακουστικού υλικού δεν αποτελεί καινοτομία στις τάξεις σε όλη την Ευρώπη. Η χρήση ταινιών, βιντεοπαιχνιδιών και μέσων κοινωνικής δικτύωσης για διδασκαλία και μάθηση σε επίσημα και μη τυπικά πλαίσια είναι παρούσα σε πολλά σχολικά βιβλία, έγγραφα, έργα και πρωτοβουλίες. Είναι σημαντικό, ειδικά στην ψηφιακή εποχή, να είμαστε ανοιχτοί στη νέα τεχνολογία και **να συναντάμε νέους/ νέες μαθητές/ μαθήτριες όπου εκείνοι και εκείνες βρίσκονται**, καλύπτοντας θέματα που είναι σχετικά με τη ζωή τους. Έτσι, **ο γραμματισμός στα οπτικοακουστικά μέσα θα πρέπει να συμπεριληφθεί τόσο στην τυπική όσο και στη μη τυπική εκπαίδευση, δίνοντας έμφαση στην κριτική ανάλυση του οπτικοακουστικού περιεχομένου**. Αυτή η κοινή εφαρμογή τυπικών και μη τυπικών εκπαιδευτικών εμπειριών μπορεί να βοηθήσει τους νέους/ τις νέες να αναπτύξουν γνώσεις και δεξιότητες που σχετίζονται με την ενεργό συμμετοχή του πολίτη/ της πολίτιδας και την ανάπτυξη θετικών στάσεων μέσω της διαπροσωπικής επικοινωνίας.

Η μάθηση, για και σχετικά με, τον οπτικοακουστικό γραμματισμό πρέπει να αντιστοιχεί στην ηλικία των μαθητών/ μαθητριών, να επικεντρώνεται σε αυτούς/ αυτές και να χρησιμοποιεί μια πρακτική προσέγγιση για την ανάλυση, την αξιολόγηση, την ερμηνεία και τη δημιουργία οπτικοακουστικού περιεχομένου με τρόπο κριτικό. Οι αναλύσεις του οπτικοακουστικού περιεχομένου μπορούν να παρέχουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες στους μαθητές/ στις μαθήτριες για να περιηγηθούν στο ψηφιακό κόσμο με στοχασμό και αυτοπεποίθηση. Μπορούν επίσης να ενθαρρύνουν τόσο την ενεργό συμμετοχή όσο και την προώθηση των δημοκρατικών αξιών (Pöttsch, et al., 2022). Επιπλέον, το οπτικοακουστικό περιεχόμενο σε μαθησιακές δραστηριότητες υποστηρίζει την ένταξη των νέων στον σύγχρονο κόσμο και συγκεκριμένα διευκολύνει την απόκτηση δεξιοτήτων **και γνώσεων για να εκφραστούν**.

Επιπλέον, η χρήση **διαφόρων προσεγγίσεων και στρατηγικών με επίκεντρο τους μαθητές/ τις μαθήτριες** (όπως η μάθηση που βασίζεται σε συγκεκριμένα projects, η συνεργατική μάθηση, η μάθηση με βάση τις ικανότητες καθώς και η χρήση του παιχνιδιού) μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη της οπτικοακουστικής παιδείας στα μέσα επικοινωνίας και των δεξιοτήτων κριτικής σκέψης σε σχέση με παγκόσμια ζητήματα. Κι όλα τα παραπάνω με σεβασμό στην επικοινωνία, με προοπτική σκέψη και προσαρμοστικότητα.

Κατά συνέπεια, δίνοντας τη δυνατότητα στους νέους/ στις νέες να αξιολογούν κριτικά την πηγή πληροφοριών και, ως εκ τούτου, να εντοπίζουν ψευδές ή παραπλανητικό περιεχόμενο, η παιδεία στα μέσα μπορεί επίσης να είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για την καταπολέμηση της διάδοσης της παραπληροφόρησης.

- **Υποστήριξη της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών/ εκπαιδευτριών για την ενίσχυση, του γραμματισμού χωρίς αποκλεισμούς στα μέσα επικοινωνίας, της κριτικής σκέψης και της ενεργούς συμμετοχής στα κοινά**

Οι εκπαιδευτικοί κάθε βαθμίδας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας και των δεξιοτήτων κριτικής σκέψης των νέων. Για την υποστήριξη και την ενδυνάμωσή τους, είναι απαραίτητο **να παρέχονται ευκαιρίες επαγγελματικής εξέλιξης για να ενισχύσουν τις δικές τους δεξιότητες γραμματισμού στα μέσα** και να προωθήσουν τις τεχνικές διδασκαλίας τους. Ενισχύοντας τις δικές τους δεξιότητες, οι δάσκαλοι και οι εκπαιδευτές/ οι δασκάλες και οι εκπαιδευτέριες μπορούν να αναλάβουν αποτελεσματικά τον ρόλο των μεντόρων και να καθοδηγήσουν επαρκώς τους μαθητές/ τις μαθήτριες στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους.

Η σημασία της προσφοράς ευκαιριών συνεχούς επαγγελματικής εξέλιξης σε εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές/ εκπαιδευτέριες είναι ακόμη πιο εμφανής όταν εξετάζεται ο **γρήγορος ψηφιακός μετασχηματισμός**. Επομένως, είναι σημαντικό να προσφέρουμε κατάρτιση και πόρους στους/ στις εκπαιδευτικούς ώστε να διδάσκουν αποτελεσματικά κρίσιμες δεξιότητες που αφορούν τον οπτικοακουστικό γραμματισμό και **να ενημερώνονται για τις τάσεις των μέσων ενημέρωσης**.

Ωστόσο, είναι επίσης σημαντικό να αναγνωριστεί ότι η ενίσχυση της **κατάρτισης για την αντίληψη των μέσων δεν πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά σε δασκάλους και εκπαιδευτές/ δασκάλες και εκπαιδευτέριες, ούτε να απαιτεί τη θυσία του προσωπικού τους χρόνου**. Οι γνώσεις που συγκεντρώθηκαν μέσω της πιλοτικής εφαρμογής του έργου CrAL αποκάλυψαν ότι σε διάφορες χώρες της ΕΕ οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν πολλά διοικητικά βάρη, καθώς και έλλειψη χρόνου και οικονομικών κινήτρων όσον αφορά περιεχόμενο που δεν περιλαμβάνεται στα προκαθορισμένα προγράμματα σπουδών.

Για να ενισχυθεί πραγματικά η εκπαίδευση στα μέσα επικοινωνίας, απαιτείται μια πολύπλευρη προσέγγιση, που θα συμπεριλάβει τους υπευθύνους/ τις υπεύθυνες χάραξης πολιτικής, των εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων καθώς και άλλων ενδιαφερομένων μερών. Ταυτόχρονα, η παροχή χρόνου και πόρων που αφιερώνονται στη συμπερίληψη έργων και πρωτοβουλιών όπως το CrAL, είτε εντός της σχολικής ημέρας είτε ως μέρος δομημένων

προγραμμάτων επαγγελματικής ανάπτυξης μπορεί να μειώσει τα εμπόδια που τίθενται από εξωτερικούς παράγοντες (όπως είναι οι χρονικοί περιορισμοί).

- **Οι πρωτοβουλίες και τα προγράμματα για την παιδεία στα μέσα επικοινωνίας θα πρέπει να προωθούν ενεργά την κοινωνική ένταξη**

Ο τρόπος που απεικονίζουμε και φανταζόμαστε ο ένας τον άλλον σε διαφορετικό οπτικοακουστικό περιεχόμενο (π.χ. ταινίες, παιχνίδια) έχει αντίκτυπο στις καθημερινές εννοιολογήσεις και αναπαραστάσεις που διαμορφώνουν το κοινωνικό περιβάλλον. Αυτό σημαίνει ότι εκείνοι/ εκείνες που ελέγχουν τα μέσα αναπαραστάσεως έχουν **αποφασιστική επιρροή στο πώς καθένας αντιλαμβάνεται τους άλλους/ τις άλλες/ τα άλλα άτομα** καθώς και στις πράξεις που διαμορφώνονται με βάση αυτές τις κοσμοθεωρίες (Pötzsch , Hansen, Hammar, 2022). Ως εκ τούτου, οι πρωτοβουλίες και τα προγράμματα εκπαίδευσης στα μέσα επικοινωνίας **μπορούν να διαδραματίσουν κρίσιμο ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης** στο συνεχώς μεταβαλλόμενο ψηφιακό κόσμο. Καθώς το τοπίο των μέσων ενημέρωσης συνεχίζει να διαφοροποιείται και να επεκτείνεται, είναι απαραίτητο να ενισχυθούν οι δεξιότητες όλων των νέων για κριτική ανάλυση, κατανόηση και ενασχόληση με διάφορες μορφές μέσων. Επιπλέον, **οι πρωτοβουλίες εκπαίδευσης στα μέσα μπορούν να βοηθήσουν στο κλείσιμο του ψηφιακού χάσματος ενισχύοντας την πρόσβαση σε εργαλεία πληροφοριών και επικοινωνίας**, μειώνοντας έτσι τις ανισότητες στην κατανάλωση και έκφραση της πληροφορίας.

Παρέχοντας εκπαιδευτικές ευκαιρίες για την προώθηση μιας κριτικής εκπαίδευσης στα μέσα επικοινωνίας, οι νέοι/ νέες, ανεξάρτητα από το υπόβαθρό τους, μπορούν να μάθουν πώς να κατανοούν τον κόσμο γύρω τους, να πλοηγούνται στα ψηφιακά μέσα και να συνειδητοποιούν τη δύναμη της φωνής τους. Βασικά, **αυτές οι πρωτοβουλίες έχουν τη δυνατότητα να ξεπεράσουν το εκπαιδευτικό τους πεδίο και να γίνουν εργαλείο για μια κοινωνία που είναι πιο συμπεριληπτική και χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη ισότητα.**

- **Η ενθάρρυνση της συνεργασίας με γονείς και μέλη της κοινότητας, δίνοντας έμφαση στην τοπική υποστήριξη, για την αντιμετώπιση παγκόσμιων προκλήσεων**

Προκειμένου να δημιουργηθεί και να προωθηθεί ένα υγιές και ενημερωμένο περιβάλλον μέσων ενημέρωσης για τους νέους/ τις νέες, είναι σημαντικό να συμμετέχουν οι γονείς και η ευρύτερη κοινότητα στη διαδικασία. Με τη συμμετοχή και τη συμπερίληψη γονέων και μελών της τοπικής κοινότητας στη **μάθηση σχετικά με το οπτικοακουστικό περιεχόμενο** και την αξία του, **μπορούν επίσης οι ίδιοι/ οι ίδιες να κατανοήσουν**

καλύτερα τις προκλήσεις της δημιουργίας και κατανάλωσης οπτικοακουστικού περιεχομένου και να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις όσον αφορά την έκθεση των παιδιών τους στα μέσα ενημέρωσης. Επιπλέον, **ο κριτικός γραμματισμός στα μέσα μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό εργαλείο για να επιτρέψει το διαπολιτισμικό διάλογο, την ανεκτικότητα και την πολιτιστική κατανόηση.** Σύμφωνα με την UNESCO (2013), η επαφή με και μέσω του γραμματισμού στα μέσα μπορεί να δημιουργήσει **διάλογο μεταξύ των γενεών που δύναται να οδηγήσει σε συμμετοχή των πολιτών/ πολιτιδών, συνοχή και συμπερίληψη διαφορετικών τομέων και ηλικιακών ομάδων.**

Για να καταστεί η διαδικασία επαφής ουσιαστική και εύχρηστη για τους νέους/ τις νέες, είναι σημαντικό να προσαρμοστούν οι συζητήσεις και το περιεχόμενο για να αντιμετωπιστούν κοινωνικά και τοπικά ζητήματα που επηρεάζουν άμεσα τη ζωή τους. Ευθυγραμμίζοντας τις προσπάθειες παιδείας στα μέσα επικοινωνίας με επίκαιρα θέματα, όπως, περιβαλλοντικές ανησυχίες, μετανάστευση, ψηφιακή ιθαγένεια, ψυχική υγεία και πολιτισμική πολυμορφία, μπορούμε να αυξήσουμε τη συνάφεια του περιεχομένου για τους νέους/ τις νέες. **Αυτή η προσέγγιση όχι μόνο προωθεί την κριτική σκέψη, αλλά ενθαρρύνει επίσης τους νέους/ τις νέες να ασχοληθούν ενεργά με τον κόσμο γύρω τους.** Συνδέοντας την κατανάλωση μέσων με ζητήματα του πραγματικού κόσμου οι νέοι και οι νέες μπορούν να γίνουν υπεύθυνοι ψηφιακοί πολίτες/ υπεύθυνες ψηφιακές πολίτιδες που είναι καλά εξοπλισμένοι/ εξοπλισμένες να πλοηγούνται τόσο σε εικονικά όσο και σε φυσικά περιβάλλοντα με ενσυναίσθηση και κατανόηση.

Τέλος, για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ της ευρύτερης κοινότητας, **είναι σημαντικό να παρέχετε και να δημιουργείται χώρος** για συζήτηση ζητημάτων που σχετίζονται με τα μέσα ενημέρωσης και κοινή χρήση στρατηγικών κατανάλωσης με κριτικό τρόπο. Για παράδειγμα, [η πλατφόρμα CrAL](#) προσφέρει χώρο για τέτοιες συζητήσεις στοχεύοντας να συγκεντρώσει όλες τις πλευρές που εμπλέκονται στη μαθησιακή διαδικασία.

- **Παροχή ευκαιριών στους νέους και στις νέες ώστε να γίνουν ενεργοί ψηφιακοί πολίτες/ ενεργές ψηφιακές πολίτιδες που μπορούν να συμμετέχουν θετικά και υπεύθυνα στην κοινωνία, τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός σύνδεσης**

Ο γραμματισμός στα μέσα επικοινωνίας (συμπεριλαμβανομένου του γραμματισμού στα οπτικοακουστικά μέσα) και η εκπαίδευση για τη ψηφιακή ιθαγένεια είναι αλληλεπικαλυπτόμενοι τομείς περιεχομένου που θα πρέπει να ενσωματωθούν στη διαθεματική μάθηση. Μέσω της ανάπτυξης δεξιοτήτων γραμματισμού στα μέσα, οι νέοι και οι νέες μαθαίνουν πώς να σκέφτονται κριτικά για το οπτικοακουστικό περιεχόμενο που συναντούν και δημιουργούν με διαφορετικά μέσα. Προσθέτοντας μια διάσταση ψηφιακής ιθαγένειας στις μαθησιακές δραστηριότητες, οι μαθητές/ μαθήτριες μαθαίνουν πώς να

περιηγούνται στα ψηφιακά τοπία με **ασφαλή, υπεύθυνο και ηθικό τρόπο**. Η εκπαίδευση στον τομέα της ψηφιακής ιθαγένειας περιλαμβάνει έναν ηθικό τρόπο δημιουργίας οπτικοακουστικού περιεχομένου και ενθαρρύνει τους νέους/ τις νέες να δημιουργήσουν αφηγήσεις που να είναι συμπεριληπτικές, με σεβασμό σε διαφορετικές οπτικές και ηθικές απόψεις. Επιπλέον, το οπτικοακουστικό περιεχόμενο ενθαρρύνει τη χρήση και την πρόσβαση σε τράπεζες κοινών πόρων, **αυξάνοντας έτσι την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα, τη σημασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και την αδειοδότηση δημιουργικών κοινών**. Προάγοντας το σεβασμό για την πνευματική ιδιοκτησία, οι νέοι/ νέες μπορούν να συνεισφέρουν σε ένα διαδικτυακό περιβάλλον που εκτιμά τη συμβολή των δημιουργών περιεχομένου.

Επιπρόσθετα, η δημιουργία οπτικοακουστικού περιεχομένου ενθαρρύνει τη χρήση διαδικτυακών πλατφορμών που επιταχύνουν τη δημιουργία και τη διάδοση οπτικοακουστικού υλικού (π.χ. YouTube, Vimeo, Instagram, TikTok) και είναι σημαντικό οι νέοι/ νέες να γνωρίζουν πώς να πλοηγούνται σε αυτές τις πλατφόρμες με υπεύθυνο τρόπο. Επίσης, είναι σημαντικό οι νέοι/ νέες να εκπαιδευτούν σχετικά με, **το απόρρητο στο διαδίκτυο**, την προστασία των προσωπικών δεδομένων σε ένα ψηφιακό περιβάλλον και το πώς να κάνουν ενημερωμένες επιλογές σχετικά με το τι θα μοιραστούν και τι θα κρατήσουν απόρρητο. Αυτή η γνώση όχι μόνο συμβάλλει στη δική τους διαδικτυακή ασφάλεια, αλλά επίσης καλλιεργεί την αίσθηση της ψηφιακής ιθαγένειας καθώς μαθαίνουν πώς να **προστατεύουν τον εαυτό τους και τους συνομηλίκους/ τις συνομήλικες τους από πιθανές απειλές στον κυβερνοχώρο**.

Συμπεράσματα

Η προώθηση του κριτικού οπτικοακουστικού γραμματισμού απαιτεί μια πολυδιάστατη προσέγγιση, συμπεριλαμβανομένης τόσο της τυπικής όσο και της μη τυπικής εκπαίδευσης καθώς και της ευρύτερης κοινότητας. Θα πρέπει να τονιστεί ότι οι παρούσες Προτάσεις Πολιτικής πρέπει να θεωρούνται ως ένα κείμενο δυναμικό με δυνατότητα ν' αλλάζει ταυτόχρονα με τις εξελισσόμενες προκλήσεις και εμπειρίες. Επιπλέον, ενώ οι παραπάνω Προτάσεις δεν είναι εξαντλητικές, μπορούν να χρησιμεύσουν ως αφετηρία για την ενίσχυση της κριτικής παιδείας στα μέσα, αναγνωρίζοντας την ανάγκη για συνεχή διάλογο, καινοτομία και συνεργασία.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Camarero, E., Fedorov, A., & Levitskaya, A. (2018). Audiovisual and media literacy for social change.

European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (2022), Final report of the Commission expert group on tackling disinformation and promoting digital literacy through education and training: final report, Publications Office of the European Union: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/283100>

Official Journal of the European Union (2023) Communication from the Commission Guidelines pursuant to Article 33a (3) of the Audiovisual Media Services Directive on the scope of Member States' reports concerning measures for the promotion and development of media literacy skills 2023/C 66/02. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023XC0223%2801%29>

Pérez-Rodríguez, A., Delgado-Ponce, Á., Marín-Mateos, P., & Romero-Rodríguez, L. M. (2019). Media Competence in Spanish Secondary School Students. Assessing Instrumental and Critical Thinking Skills in Digital Contexts. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 19(3), 33-48.

Pöttsch, H., Hansen, T. H., & Hammar, E. L. (2022). Teaching and learning about audiovisual media: A critical media literacy perspective on the use of games in the contemporary upper-secondary classroom.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO, 2013) Media and information literacy: policy and strategy guidelines. Retrieved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606>